

Ansvarlig for innholdet: Ivar Utne, ivar.utne(KRØLL)uib.no;
overordna nettside:
<http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn>
Lagt ut første gang: 31.08.2007, oppdatert: 09.11.2007 13:34; sist
endra: 12.11.2012 17.21_

NB! Denne nettfila tar ca. 19 sider i utskrift, og er ment for det.

Den viktigste målgruppa for denne framstillinga er navnesaksbehandlere ved folkeregistera og hos fylkesmennene. Framstilling bør også være nyttig for dem som skal dokumentere slik navnebruk som blir tatt opp her, i forbindelse med navnesøknader. Se ellers omtale av forholdet mellom denne framstillinga og gjeldende regelverk til slutt.

© **Opphavsrett og kopirett til denne framstillinga:** Ivar Utne. Den kan ikke distribueres i strid med åndsverksloven. Eksempler og øvrige opplysninger og kommentarer herfra kan brukes med referanse til overskriften og forfatteren.

DOKUMENTASJON AV TILKNYTNING TIL ETTERNAVN OG NAVN PÅ GÅRDSBRUK

- § 4 første ledd nr. 1
- § 4 første ledd nr. 9

Etternavn er emne her, ikke mellomnavn

I tillegg til dokumentasjon av tilknytning til navn på gårdsbruk omfatter denne framstillinga dokumentasjon for etternavnsbruk. Dokumentasjon av mellomnavnsbruk er ikke emne her, se "Kort om mellomnavn" nedenfor.

Denne framstillinga blir konsentrert om navn i egen familie og i hovedsak om bruk i Norge.

Sakstyper

Framstillinga her gjelder tilknytning til både etternavn og navn på gårdsbruk. Dette omfatter både navn som er helt ulike dem en har

sjøl, og skrivemåter nær etternavnet sitt (f.eks. -set, -seth). For navn brukt som etternavn i slekta må søkerne dokumentere tilknytning til skrivemåten det blir søkt om. Dersom en kan dokumentere tilstrekkelig tilknytning til et gårdsbruk, vil en ha adgang til å få etternavn bygd på ulike skrivemåter som er brukt for eiendommen.

Her vil det bli gjennomgått fire typer navnesaker, som alle gjelder tilknytning til navn som ikke kan dokumenteres gjennom folkeregisteret. Det gjelder to typer etternavnsbruk, tilknytning til navn på gårdsbruk og tilknytning som krever ei vurdering av mange forhold.

- 1) Å hente inn etternavn fra tippoldeforeldre eller senere generasjoner, etter § 4 1. ledd nr. 1. Det er aktuelt for **gamle slektsledd før innføring av folkeregister** fra omkring 1920-30-åra og den første personnavnloven fra 1923.
- 2) Å få offisielt registrert etternavn som har vært brukt **sammenhengende i nedstigende slektsledd siden før 1947**, etter § 4 1. ledd nr. 9, om særlig tilknytning. Det gjelder bruk fram til nåtida.
- 3) **Navn på gårdsbruk en har har særlig tilknytning til**, uten at en kan få navnet fra gårdsbruket etter hovedregelen i § 4 1. ledd nr. 8.
- 4) **Totalvurdering** for saker med tilknytning, men der verken type 1 eller 2 ovenfor er oppfylt.

Disse blir omtalt som typene 1-4 nedenfor. En del 5 inneholder et tillegg om betingelser for viktighet som ble brukt under der forrige loven. Det er vist dit fra type 3 og 4.

Den aktuelle **lovteksta** fra *LOV 2002-06-07 nr 19: lov om personnavn* er:

§ 4. Avledede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

1. navn som er eller har vært en av tippoldeforeldrenes, oldeforeldrenes, besteforeldrenes eller foreldrenes etternavn eller mellomnavn. Dette gjelder ikke tidligere navn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap.

[...]

9. etternavn eller mellomnavn som vedkommende for øvrig har en særlig tilknytning til.

Kort om mellomnavn

For mellomnavnsbruk kan en bruke samme typer dokumentasjon, men der må en i tillegg vurdere om det er virkelig mellomnavnsbruk, dvs. opphavlig etternavnesbruk i familien i enda eldre ledd. Det gjelder

også spesiell praksis for parentonymer (jff. type 1 nedenfor), og for langvarig uoffisiell bruk tilsvarende mellomnavn (jff. type 2 og 4).

Dokumentasjon for mellomnavnsbruk vi bli tatt opp på ei annen nettside. Foreløpig viser jeg til korte omtaler av det i to tidsskriftartikler som ligger under § 4 1. ledd nr. 1 på nettsida "Bakgrunn ..." på dette nettstedet (*Nytt om namn* nr. 37, 2003, del "3. Mellomnavn"; og *DIS - Hordaland* mai 2005, del "5) Frå mellomnavn til ekstra fornamn").

Dokumenatsjonsmåter

For begge søknadstypene nevnt ovenfor er dette forslag til dokumentasjon, sjøl om ikke alle passer like bra for begge typer i praksis.

Det kan være mange slags offentlig og privat dokumentasjon fra personenes samtid. Oversikten nedenfor er ikke fullstendig, men kan gi tips for dem som skal lete fram materiale.

Det kan være **private dokumenter** som:

- postkort og brev til og fra navnebrukerne
- slektsbibler med slektsoppteignelser
- salmebøker med inngraverte navn
- navn på kister og andre møbler
- navn på bygninger, f.eks. for vise hvem som har bygd dem
- navneduker
- skolebøker
- klassebilder med navn fra samtida
- andre bilder med navn med navn fra samtida
- ansettelsesbrev
- attester
- medlemskort
- identitetskort, bl.a. fra arbeidsplass eller Posten
- tannlegekort (timeavtaler)
- gravstøtter, f.eks. på foto
- dødsannonser
- gratulasjons-, vielses- eller fødselsannonser
- adressebøker, ofte for byer eller kommuner før telefon ble utbredt (fins på bibliotek)
- bokverk med opplysninger om gårdsbruk i større områder, som flerbindsverka *Norske Gardsbruk*, som har kommet ut i flere utgaver for samme områder, og *Norges bebyggelse* (med navn på beboere)
- muntlige kilder, som kan være personer i overordna offentlige stillinger, lærere, prester, overordna i arbeidsforhold, eller andre en finner god grunn til å stole på for den konkrete navnesaken.

For oppføring på gravstøtter er det rimelig å legge vekt på at navnet er knytta til hver konkret person, slik at det er klart at navnet ikke bare er knytta til gårdsbruket (gården).

I noen tilfeller kan det være bare initialer i kildene, og slike kan i så fall bare bidra sammen med andre dokumenter. Det vil være nyttig dersom det ellers er få dokumenter.

Det kan være **offentlige dokumenter** som:

- skjøter
- pantedokument
- karakterbøker
- vaksinasjonsattester
- førerkort
- pass
- telefonkataloger, som kan regnes som offentlige under Telegrafverket; og for tida med private telefonselskap før det har det lite praktisk betydning om de skal defineres som offentlige eller private
- folketellinger (fins på Internett:
<http://www.digitalarkivet.no/>)
- kirkebøker (både alle egne kirkelige handlinger og fadderlister; mange kirkebøker fins på Internett:
<http://www.digitalarkivet.no/>, ellers fins mange på mikrofilm på lokale bibliotek)

Det kan også være **sekundærkilder**, som vil se nyere framstillinger bygd på samtidige kilde, som:

- slektsbøker
- bygdebøker med slektsopplysninger for hvert gårdsbruk.

Antall dokumenter

Grunnlaget for navnesaker som omhandles her, bør være flere dokumenter, helst både offentlige og private, få å kunne vise at både personen sjøl og nære bekjente har brukt navna, og at offentlige myndigheter også har oppfatta det som etternavn. Krav til antallet dokumenter kan variere litt med type. Det overordna er at det er rimelig sannsynlig at personen eller personene faktisk brukte og var kjente som bærere av etternavnet.

Ikke sidegrener

Det blir ikke tatt hensyn til sidegrener som bl.a. søsken. I mange tilfeller klarer folk godt å dokumentere sidegrener, f.eks. søsken som har flytta ut fra gårdsbruket og tatt det navnet som etternavn. Det er nettopp utfytere som først tok i bruk navn på gårdsbruk som faste etternavn, ikke minst da de flytta til byene. Dette gjelder begge typer søknader og begge perioder.

Bruk i Norge

Reglene er laga med grunnlag i navnebruk i Norge. Det vil si at de bygger på hvordan navn har vært brukt både offisielt og uoffisielt gjennom tidene i Norge. For vurderinger av navnebruk for familien i andre land, vil en ikke kunne bygge saksbehandlninga på hensyn til

regler og praksis i andre land. Dette er på samme måten som at en ikke behandler norske navnesaker med grunnlag i andre lands lover.

Dette vil si at folk som har bodd i andre land, må oppfylle samme type dokumentasjonskrav som for personer som har bodd i Norge. Det vil f.eks. si at bruk før 1920-åra dokumenteres som under type 1 nedenfor, og sammenhengende bruk i familien i nyere tid dokumenteres som under type 2, dvs. fra før 1947. Dette er antakelig mest aktuelt for nære naboland, som Sverige og Danmark. For andre land vil saksbehandlerne neppe på en rimelig måte kunne få overblikk over dokumentasjonen.

Det er søkerne som skal skaffe dokumentasjonen. Ikke minst på grunn av kapasitet, bør folkeregisterene avslå dersom det krever ytterligere undersøkelser. Derneft får fylkesmenn vurdere eventuelle klager, også i hvilket omfang navnebruk i andre land kan legges til grunn for avgjørelser i Norge.

1) Gamle slektsledd - § 4 1. ledd nr. 1

Behovet for å dokumentere annen bruk enn i folkeregisteret for gamle slektsledd dreier seg om folk som har levd før folkeregister ble innført i hver kommune fra rundt 1915 og i tiåra framover, og før den første personnavnloven i 1923. Det er ofte ikke realistisk å få tak i mer enn to-tre dokumenter fra samtida. I alle fall er normalt ett dokument for lite, med unntak for kirkebøker og folketellinger som er omtalt nedenfor.

Dette dreier seg om tider med svært ustabil etternavnsbruk. Mine (IU) artikler i *Genealogen* nr. 2, 2001, (om sen-navn) og nr. 2, 2002, (om kvinners etternavn), beskriver den ustabile bruken av etternavn for samme personer fram til tidlig på 1900-tallet.

Etter den samme besetemmelsen i navneloven også være aktuelt å dokumentere bruk som mellomnavn. I den perioden som er aktuell, ble ikke mellomnavn registrert som egen kategori, men helst ført som siste fornavn. Framgangsmåter for å dokumentere dette er kort omtalt først i denne framstillinga.

Siden parentonymer (foreldres fornavn med ending som viser slektskap) var vanlig i mye av tida som er aktuelt for saker etter denne bestemmelsen, blir også det omtalt nedenfor.

Kirkebøker og folketellinger

Dersom det er god grunn til å oppfatte registreringene i kirkebøker og folketellinger som rette, slik det blir omtalt mer nedenfor, bør en kunne regne disse som like sikre som folkeregister i senere tid. Da bør en ikke trenge ytterligere dokumentasjon. Dette gjelder oppføringer som døpt, konfirmert, gift, forelder eller død. Oppføring som faddere kan være mer upresise, fordi kirkebokførerne kanskje ikke har hatt direkte kontakt med dem.

Oppføring av gårdsnavn etter patronym (-sen, -søn, -sønn, -son, -datter, -dotter) i kirkebøker og kirkelige attester kan være adresser, og er oftest usikkert som bevis alene. Praksis med hvordan navn på gårdsbruk brukt som etternavn eller adresser i kirkebøker, har variert.

I mange tilfeller har presten eller klokkeren ført bare fornavn og sen- eller datter-navn (patronym) inn uten videre, slik hovedregelen var i samtida, eller kanskje etter spørsmål. Det trenger ikke å bety at navn på gårdsbruk ikke har vært i bruk som etternavn for personene til vanlig.

I andre tilfeller kan andre typer etternavn, f.eks. fra navn på gårdsbruk, ha blitt ført inn, fordi folk sjøl har oppgitt dem som sine etternavn. Tilsvarende er det i folketellingene, der det fins eksempler på at praksis har skiftet med dem som skrev ned.

Bruk av navn på gårdsbruk istedenfor sen-navn i kirkebøker og folketellingene er ganske sannsynlig uttrykk for virkelig etternavnsbruk.

Når navn på gårdsbruk kommer i tillegg til sen- eller datternavn, er det usikkert om det er etternavn. Se i så fall nøye på hva som står som overskrift for kolonnene i de kirkebøkene og folketellingene en bruker. Slike bruk av etternavn bør normalt kontrolleres mot andre kilder.

Sekundærkilder – bygdebøker og slektsbøker

For tida før rundt 1920 bør også sekundærkilder (kilder som ikke sjøl er originalkilder) som er skrevet senere, kunne brukes i navnesaker. Det er vanligvis bygdebøker og slektsbøker. Sekundærkildene kan først og fremst brukes når en kan være svært sikker på at de bygger på samtidskilder på en holdbar måte.

For slike kilder er det viktig å sikre seg at navneopplysningene bygger på hva som står i kildene. At de følger kildene, kan det bl.a. være mulig å se på den måten at det blir oppgitt hvilke navneformer som er brukt i ulike kilder, at navneformer for personene blir kommentert, at navneformene er ulike fra slektsledd til slektsledd, og at forfatteren kommenterer sin kildebruk i forord eller innledning. I noen tilfeller kan kunnskap om forfatteren fra flere bøker, kunne gi sikkerhet eller mangel på sikkerhet om hvor pålitelige navneformene er.

I slektsbøker o.likn. bør en særlig være oppmerksom på å kontrollere om oppføring av navn på gårdsbruk bare er bosted eller også om det aktivt har vært brukt som etternavn i skriftlige kilder.

En annen type navn er adelsnavn, med eller uten adelige prefiks (von, de, af), eller utenlandske etternavn, ofte fra borgerskap. Dersom prefiksa er ført opp for flere generasjoner i slektsregister, bør en sikre seg at det er faktisk belegg for bruk fra samtida. Det kan forekomme at slike adelige og borgerlige navn er ført på

slektsgrener som ikke har brukt navna, for å markere tilhørighet, eller fordi senere generasjoner har oppfatta det slik.

Når det gjelder stavemåter for etternavn bygd på gårdsnavn eller patronym, må en også sikre seg at de bygger på kilder fra samtida, helst mer enn én kilde for den aktuelle personen. Se ellers unntak for kirkebøker og folkeregister omtalt ovenfor.

Tilbake til tippoldeforeldre

For alle kilder gjelder det at det bare er dokumentert for navnebruk bakover til og med tipp-oldeforeldre som kan brukes. At 2-tippoldeforeldre eller eldre ledd har brukt et etternavn, gir ikke grunnlag for å slutte at også yngre ledd har brukt det. At søsken til tippoldeforeldre, søskenbarn til oldeforeldre osv. har brukt navnet, er heller ikke noe bevis. Det har ikke vært uvanlig at enkelte familier, dvs. grener, har slutta å bruke bestemte etternavn. Blant annet fins eksempler på at folk på landsbygda har slutta å bruke etternavn fra adel og borgerskap som har vært brukt i eldre ledd.

Samer, kvener og andre nasjonale minoriteter

For samer, som er urfolk, og kvener og andre eldre nasjonale minoriteter i Norge vil en kunne ta hensyn til eldre ledd når det er sannsynlig at navneskiftet har skjedd på grunn av fornorskingspolitikk. Det er omtalt i Ot.prp. nr. 31 (2001–2002), pkt. 8.3.2, s. 36–37. Se henvisning til referanser på den overordna nettsida: <http://www.hf.uib.no/i/Nordisk/navn/freg/> (ta kopi til nettleseren).

Prefiks

Bruken av prefiks, dvs. *von*, *de* og *af*, er noen ganger aktuell i navnesaker som bygger på slektsledd langt tilbake. Når det kan dokumenteres at etternavnet uten prefiks har vært brukt, er det ikke noe bevis for at prefikset har vært brukt i den generasjonen, sjøl om foreldra brukte prefikset. Bruk av etternavn uten prefiks gikk ganske ofte ut av bruk på slutten av 1700-tallet, eller ved overgangen til 1800-tallet, slik grunnlagsmateriale for mange navnesøknader har vist.

Det kan forekomme prefiks i sekundærlitteratur, der det kan være rekonstruerte navn, dvs. navn som har vært ført videre for å få konsekvens, eller fordi en har oppfatta av andre grunner i senere tid at det var det egentlige navnet.

Det hender at søkerne i tilfeller også presenterer våpenskjold og andre adelige symboler som de aktuelle personene har arva. Slike symboler dreier seg ikke om personenes etternavn.

Etternavn med prefikset kan altså bare gis dersom bruken med prefiks kan dokumenteres i aktuelle slektsledd. Dersom etternavnet bare uten

prefikset, kan dokumenteres tilstrekkelig, er det navneforma uten prefiks som kan innvilges.

Begrensninger for parentonymer (fars eller mors fornavn med ending)

Parentonym er navn som er satt sammen av fornavnet til en av foreldrene pluss ending som viser slektskap, f.eks. *-datter*, *-sønn*, *-son* (Ot.prp. nr. 31 (2001-2002), pkt. 5.5, s. 22, der termen ble brukt første gang). Slike navn blir også kalt *ekte parentonym* (s.st.), for å uttrykke at det er navn bygd på egne foreldres fornavn, og ikke etternavn tatt over fra andre slektinger.

Etter den gjeldende navneloven kan parentonymer gis som etternavn, og dermed også som mellomnavn (jf. § 9). Parentonymer blir regna som personlige etternavn med begrensninger for hvorvidt de kan bli ført videre som etternavn til ektefeller og barn (Ot.prp., pkt. 5.5, s. 22-23; NOU 2001:1, pkt. 8.5, s. 103).

Parentonymer med mannlige endinger kan i hovedsak videreføres som etternavn til bl.a. ektefeller og nye slektsledd. For kvinnelige endinger er det ikke samme muligheter. Detaljer blir presentert her. Til slutt kommer ei oppsummering om behandling etter § 4 1. ledd nr. 1.

Fram til nåværende lov tok til å gjelde 1.1.2003, kunne parentonymer bare tas som mellomnavn.

- Videreføring av parentonymer med mannlige endinger til ektefeller og barn

Det vil være rimelig å innvilge overføring av ekte parentonymer som har mannlige endinger, til etternavn for ektefeller og barn. Grunnen er at etternavn med ulike mannlige parentonymendinger er i bruk som etternavn for begge kjønn, både for ektefeller og for foreldre og deres barn.

[DETALJER ER UTELATT I NETTVERJSON 9.11.2007. SAKSBEHANDLERE VED FOLKEREGISTERA KAN FÅ KOPI HOS IU.]

- Ikke videreføring av parentonymer med kvinnelige endinger til ektefeller og barn

Med dagens praksis blir ikke parentonymer med kvinnelige endinger ført videre til ektefeller eller barn. De er bare personlige etternavn for dem som har fått parentonymet på grunnlag av en av foreldrenes fornavn.

Grunnen til dagens praksis er at de kvinnelige parentonymendingene ikke har tradisjon som etternavn for begge kjønn, slik som de mannlige har. Dette er tolking som bygger på forarbeidene til loven, slik det går fram nedenfor. Tradisjon står i dette tilfellet i motsetning til likestillingsprinsipper.

Før øvrig har hovedregelen for *automatisk overføring av mors etternavn til barn* en unntaksregel som hindrer videreføring av parentonymer med kvinnelige endinger (§ 2 2. ledd 2. punktum (= 2. setning) og i Rundskriv G-20/2002, pkt. 2.3.6.1, s. 18). Begrensninga blir begrunna med at det er "uheldige navn for barn" og med "hensynet til barnet" (Ot.prp., s. 22-23).

[DETALJER ER UTELATT I NETTVERJSON 9.11.2007. SAKSBEHANDLERE VED FOLKEREISTERA KAN FÅ KOPI HOS IU.]

- Parentonymer fra tidligere generasjoner

Det som står ovenfor om parentonymer, er aktuelt for § 4 1. ledd nr. 1, dvs. for regelen om å hente inn mellom- eller etternavn helt fra tippoldeforeldre. Parentonymbruken i tidligere ledd kan oppfattes å tilsvare mellomnavn eller etternavn etter reglene i navneloven, i alle fall for de mannlige endingene.

Parentonymer med mannlige endinger kan en i hovedsak innvilge som etternavn, ev. mellomnavn. Det gjelder endingene *-son*, *-søn*, *-sønn*, og dessuten *-sen*. I forarbeidene til loven blir det dessuten antyda begrensninger for mannlige parentonymer, se sitatet fra Ot.prp., pkt. 5.5, s. 22-23 ovenfor.

Parentonymer med kvinnelige endinger skal normalt ikke kunne bli overført til andre generasjoner.

[DETALJER ER UTELATT I NETTVERJSON 9.11.2007. SAKSBEHANDLERE VED FOLKEREISTERA KAN FÅ KOPI HOS IU.]

I hvilket omfang ikke-norske parentonymendinger, kan overføres, blir ikke tatt opp i denne framstillinga foreløpig.

2) Bruk av etternavn fram til nåtida - § 4 1. ledd nr. 9 (og § 9 nr. 5 i forrige lov)

For folk i nåtida som har brukt etternavn som en ikke er ført opp med i folkeregisteret, er kravet at det kan dokumenteres sammenhengende bruk i direkte linje fra før 1.1.1947 og fram til nå, inkludert søkeren. Datoen 1.1.1947 er valgt fordi det er tidspunktet folkeregister ble innført med lov for hele landet. Det er viktig at det kan dokumenteres stabil bruk, altså at familien har oppfatta dette som sitt etternavn i hverdagen.

Dokumentere sammenhengende bruk som etternavn

For å vise sammenhengende bruk, bør det være rimelig å kreve minst ett dokument for hvert tiår. Det kan være for søkeren, den av

foreldra som har brukt etternavnet, besteforeldre og så lagt det kan være aktuelt for å nå tida før 1947. Det viktige er at det er en sammenheng mellom bruken hos de eldste og bruken hos søkeren. Da trengs det dokumentasjon for alle slektsledd mellom den eldste og søkeren.

Det trengs i hovedsak samme type dokumentasjon som er nevnt ovenfor. I mange tilfeller har familiene kasta eller mista eldre dokumentasjon, f.eks. brev og offentlige dokumenter. I slike tilfeller er adressebøker og telefonkataloger nyttige (jf. omtale av slike ovenfor). De fins hos bibliotek.

Videreføring av gammel § 9 nr. 5 om bruk fra før 1.1.1947 gjelder bare etternavn, fordi bestemmelsen er slik. Mellomnavnsbruk som grunnlag for vurdering, og som omfattes av § 4 1. ledd nr. 9, er omtalt under type 4 nedenfor.

Ikke alltid samsvar mellom folkeregister og offentlige etater

En kan spesielt være oppmerksom på at offentlige etater brukte etternavn uavhengig av hva som sto i folkeregisteret. Det vil si at slikt samsvar ofte ikke ble kontrollert, fordi behovet for presisjon med identifikasjon ikke var så stort som i dag. Det kan bl.a. gjelde pass, førerkort og vitnemål. Det er først de siste par tiåra, og særlig de helt siste åra, at det har blitt full samkjøring mellom folkeregister og andre offentlige etater, etter hvert også bl.a. med private aktører som banker og legekontor.

Grunnlaget for denne behandlingen er:

- § 4 1. ledd nr. 9, som er en unntaksregel om "særlig tilknytning"
- Rundskriv G-20/2002, pkt. 3.5.8 (om § 4 1. ledd nr. 9), s. 38 2. avsnitt, som viser til pkt. 1.1 i det samme rundskrivet.
- Rundskriv G-20/2002, pkt. 1.1 2. avsnitt som bl.a. foreskriver at navnesaker som tidligere kunne innvilges med § 9 nr. 5 i 1964-loven (om sammenhengende bruk av etternavn i familien fra før 1.1.1947), nå kan innvilges med § 4 1. ledd nr. 9. Det blir vist til at praksisen for den gamle bestemmelsen i Rundskriv G-150/91, s. 35, kan videreføres.

Det aktuelle utdraget fra Rundskriv G-150/91, s. 35, er:

"§ 9 nr. 5

Etter denne bestemmelse kan det gis bevilling når søker eller den han utleder navneretten fra, kan dokumentere bruk av et navn som slektsnavn fra før 1. januar 1947. Når det gjelder dokumentasjon for bruken, kan det ikke gis helt faste holdepunkter. Dokumentasjonen skal imidlertid gi rimelig grad av visshet for at det har foreligget en konsekvent bruk av det søkte navn, ikke bare ved spredte anledninger.

Disse sakene gjelder i de tilfelle der søker ikke har vært registrert i folkeregisteret med navnet fra før 1. januar 1947. Har søker vært registrert med navnet fra nevnte dato, skal det ikke gis bevilling, idet saken da hører inn under navneloven § 26."

§ 26, som er nevnt i utdraget fra 1991, dreier seg om at etternavnet har blitt ført i folkeregisteret og kan godkjennes av den grunn. Den bestemmelsen er også videreført ifølge pkt. 1.1 i Rundskriv G-20/2002, og kan, dersom det ikke blir løst med andre bestemmelser, også gi innvilging etter § 4 1. ledd nr. 9.

3) Særlig tilknytning til gårdsbruk - § 4 1. ledd nr. 9 (og § 9 nr. 6 i forrige lov)

Den forrige navneloven hadde også en unntaksbestemmelse, § 9 nr. 6. Den er formelt videreført på samme måten som for § 9 nr. 5 i den forrige loven, omtalt under del 2 ovenfor.

Lovteksta for § 9 nr. 6 i forrige lov var:

§ 9. Utan omsyn til føresegnene i §§ 6 til 8 kan det gjevast løyve i følgjande tilfelle:

[...]

6. Når det elles vert søkt om eit slektsnamn som søkjaren har ei særleg tilknytning til, og han etterviser at det er viktig for han å få namnet.

Dette er mer detaljert omtalt av Justisdepartementet i Rundskriv G-150/91, s. 35-38. Det er fra 1991. Teksta fins bl.a. i offisiell nettversjon: http://www.hf.uib.no/i/Nordisk/navn/JD91_35_38_OCR.htm. Bestemmelsen er også omtalt i NOU 2001:1, s. 32, pkt. 3.2.5.5.7, der det er et tillegg til slutt om status for saksbehandlingsmåter fram til og med år 2000.

Tilknytning er videreført, ikke tidligere regel om viktighet

De to sentrale kravområda for denne bestemmelsen under den forrige loven var *tilknytning* til navnet og at det var *viktig* å få navnet. Begge deler skulle oppfylles for å få innvilging.

Når en bruker den gamle regelen i forbindelse med den gjeldende loven, gjelder bare kravene om tilknytning.

(Jf. Odelstingsproposisjonen Ot.prp. nr. 31 (2001-2002) under omtalen av § 4 nr. 9 i kap. 11, s. 49; Utredninga fra arbeidsgruppa som forberedte loven, i NOU 2001:1 kap. 15, s. 143, omtalt der som § 5 nr. 9.)

Blant tilknytningskrava i den forrige loven er det er bare kravet til om tilknytning til gårdsbruk som fortsatt blir brukt, slik det går fram under "Tilknytning" nedenfor.

Under den forrige loven var det også mulig å gjøre andre vurderinger som vi ikke trenger å gå inn på her (NOU 2001:1, s. 32, pkt. 3.2.5.5.7).

For dem som kan trenge informasjon om hvordan gamle viktighetskrav blir løst nå, er det en egen oversikt som del 5 i denne framstillinga.

Tilknytning - bare regel for gårdsbruk er videreført

Tilknytning dreier seg om at de nærmeste slektninger bakover har hatt navnet som etternavn eller har eid eller drevet gårdsbruk med samme navn.

Blant annet dette står om etternavn i Rundskriv G-150/91, s. 36:

"Når det gjelder navnet til søkers slektninger, bør det kreves at navnet har vært slektsnavn i tidligere generasjoner. I alminnelighet går man ikke lenger tilbake enn til besteforeldrenes slektsnavn som ugift."

Kravet til å ha hatt navnet som etternavn i tidligere generasjoner er ivaretatt av § 4 1. ledd nr. 1 i den gjeldende navneloven og blir derfor ikke behandla etter § 9 nr. 6 i den forrige loven, jf. pkt. 1 ovenfor.

For tilknytning til gårdsbruk er det ulike måter å oppfylle det på. Det går detaljert fram av Rundskriv G-150/91, s. 36:

"Tilknytning til gård foreligger i følgende tilfelle:

- a) søker eier selv gården/bruket
- b) søker er oppvokst på gården/bruket som foreldrene eier/bruker, eller har eid/brukt
- c) søker er oppvokst på gården/bruket som besteforeldrene har eid når besteforeldrene har trådt i foreldres sted
- d) søker er født og oppvokst på gården/bruket som foreldrene har forpaktet i en årrekke (f.eks. 40 år).

Det har ikke vært krevet at søker må bo på gården på søknadstidspunktet.

Oppvekst på pleieforeldre/fosterforeldres gård/bruk har imidlertid ikke vært ansett som tilstrekkelig tilknytning i relasjon til § 9 nr. 6.

Når det gjelder de krav som bør stilles for at en eiendom skal regnes for en gård eller et bruk, vises til kommentarene i § 9 nr. 4."

§ 9 nr. 4 i forrige lov tilsvarer for det som er nevnt i sitatet, § 4 1. ledd nr. 8 i gjeldende lov. For øvrig er det gjort andre endringer mellom disse to bestemmelsene.

Kravene som er omtalt i sitatet ovenfor, kan innebære at søkeren, foreldre eller besteforeldre eier / forpakter (= leier) / har eid / har forpakta gårdsbruket.

Når søkeren ikke sjøl har eid/forpakta, er kravet at søkeren har vokst opp der.

Siden dette er en unntaksbestemmelse, er det rimelig å betrakte kravet til samla eie- eller brukstid klart strengere enn § 4 1. ledd nr. 8 for å få navn på gårdsbruk til etternavn.

4) Andre unntakstilfeller for omfattende tilknytning til etternavn eller navn på gårdsbruk etter § 4 1. ledd nr. 9

Det fins søknader om etternavn som søkerne mener de har tilknytning til, men der vilkåra for innvilging av etternavn ikke blir oppfylt med hovedreglene i navneloven, og heller ikke med § 9 nr. 5 og 6 i den forrige loven. I slike tilfeller kan saksbehandlerna bygge på § 4 1. ledd nr. 9. Dette gjelder også søknader om mellomnavn.

Referanser og detaljer:

Bruk av den siste bestemmelsen er omtalt i Rundskriv G-20/2002, pkt. 3.5.8, s. 37-40; og i omtalen av samme bestemmelse i Ot.prp. nr. 31 (2001-2002) og NOU 2001:1 (der den er § 5 1. ledd nr. 9). I noen grad var dette også mulig under den forrige loven (NOU 2001:1, slutten av pkt. 3.2.5.5.7, s. 32).

Et viktig grunnlag for behandlinga av slike saker går fram av rundskrivet til navneloven:

"Det skal ikke være kurant å ta navn etter bestemmelsen, og den skal bare komme til anvendelse i unntakstilfelle."

(Rundskriv G-20/2002, pkt. 3.5.8, øverst s. 38.)

[RESTEN AV TYPE 4 ER UTELATT I NETTVERJSON 9.11.2007. SAKSBEHANDLERE VED FOLKEREISTERA KAN FÅ KOPI HOS IU.]

Kompliserte saker gjelder i noen tilfeller søkere som har tilknytning til gårdsbruk som er nedlagt for flere tiår siden, oftest i Nord-Norge.

5) Tillegg: Viktighet - oversikt over nåtidig behandling av gamle viktighetskrav

Som nevnt, er de tidligere viktighetskravene ikke ført videre sammen med muliheten for å bruke gammel § 9 nr. 6. De flesta kravene om viktighet i den forrige loven blir løst mer liberalt med

forskjellige regler i den gjeldende loven. De øvrige krava får ikke strengere behandling enn før.

[RESTEN AV DEL 5 ER UTELATT I NETTVERJSON 9.11.2007. SAKSBEHANDLERE VED FOLKEREISTERA KAN FÅ KOPI HOS IU.]

>-----<

*Denne nettsida ligger i et underområde til:
<http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn/> (ta ev. kopi til nettleseren)*

*Ansvarlig for innholdet: Ivar Utne, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier (LLE), Universitetet i Bergen (nytt storinstitutt fra 1.8.2007)
e-post: ivar.utne@lle.uib.no (ny)
(gammel adr. vil virke lenge: ivar.utne@nor.uib.no)*

Navnesaker skal avgjøres med grunnlag i lov om personnavn og Rundskriv G-20/2002 (se referanser på overordna nettside). Framstillinga nedenfor innholder råd om hvordan en kan løse navnesaker der navns opphav og tradisjon er del av reglene. Dette er mine (IU) tolkinger av reglene, men med mange mulige situasjoner utelatt. Dersom disse råda kan komme i motsetning til de nevnte dokumenta, er det de styrende dokumenta som gjelder.

Til saksbehandlere: Her er mange detaljer, og det fins mange nyanser som ikke er med her. Ta gjerne kontakt om det trengs.

<>